

УДК 336.719.2

РУСІНА Ю.О., СУЛЬЖЕНКО М.Г.

Київський національний університет технологій та дизайну

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ БАНКІВСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ

Мета. Вдосконалення правової основи захисту інформації з обмеженим доступом, зокрема банківської таємниці, в умовах зловживання широкими повноваженнями владних структур щодо отримання інформації.

Методика. У статті використовуються основні методи об'єктивного та всебічного аналізу процесів та явищ, що виникають при практичному використанні режиму банківської таємниці, застосуванні його до інформації певного роду та способи забезпечення його як з боку держави, так і з боку недержавних установ яким в силу своєї діяльності така інформація стала відомою.

Результати. На основі проведеного дослідження розкрито основний зміст банківської таємниці. Розглянуто проблеми забезпечення захисту інформації з обмеженим доступом.

Наукова новизна. Полягає як у способі постановки задач, так і в ступені обґрунтування кінцевих результатів дослідження.

Практична значимість. Реалізація основних можливостей захисту банківської таємниці.

Ключові слова: банківська таємниця, конфіденційна інформація, субінститут службова таємниця, закон України «Про банки та банківську діяльність», комерційна таємниця.

Вступ. Законодавство України про банки та банківську діяльність надає фінансовим, податковим, правоохоронним та антимонопольним органам достатньо великі можливості для отримання інформації, що становить банківську таємницю.

Проте, привілеям вказаних державних органів на отримання, використання та нагромадження такої інформації, протистоїть право клієнтів, та власне банків потребувати її збереження.

Банківська таємниця залучає в себе найрізноманітніші дані про фізичних та юридичних осіб. Без сумніву, інформація такого роду може бути використана іншими особами за для отримання не самих правомірних цілей.

Постановка завдання. Завданням статті є розкрити основне поняття банківської таємниці. Правова та організаційна охорона, відповідальність за розголошення банківської таємниці. Проаналізувати підстави та порядок розкриття банківської таємниці.

Результати дослідження. Банківська система в будь-якій країні є важливою складовою економіко-господарського механізму. З метою забезпечення її стабільного та ефективного функціонування держава створює ряд гарантій банківської діяльності, чинне місце серед яких, займає банківська таємниця.

Засади конфіденційності певних банківських операцій були відображені ще в Цивільному кодексі УРСР 1963 року, стаття 384 якого проголошувала, що «держава гарантує таємницю вкладів» фізичних осіб. Однак Закон УРСР «Про банки і банківську діяльність»

від 20 березня 1991 року не містив достатнього правового матеріалу з банківської таємниці: цьому питанню була присвячена всього одна стаття. Обсяг правового поняття банківської таємниці за Законом 1991 року був не виправдано обмеженим: до банківської таємниці відносились лише відомості по операціях, рахунках і вкладах клієнтів та кореспондентів банку.

На сьогодні головним документом, який формулює правовий режим банківської таємниці визначено Законом України «Про банки і банківську діяльність» № 2121-14 в редакції від 7 грудня 2000 року. З прийняттям даного Закону банківська таємниця одержала вільне визначення, було визначено об'єм поняття банківської таємниці, встановлено механізм збереження та порядок її розкриття.

В цілому, правові норми, що прямо чи опосередковано налагоджують суспільні відносини з приводу банківської таємниці, формують субінститут банківської таємниці, який ступає до інституту права конфіденційності комерційної діяльності в галузі інформаційного права України.

Поняття «банківська таємниця» є одним із центральних понять банківського права, оскільки пронизує усі напрямки банківської діяльності.

Науковці вважають, що банківська таємниця — це комплексний інститут, а сам термін припускає дві інтерпретації. У вузькому розумінні банківська таємниця — це обов'язок банку зберігати в таємниці операції клієнтів від сторонніх осіб, насамперед конкурентів того чи іншого клієнта банку, операції, рахунки та вклади (депозити) своїх клієнтів і кореспондентів.

У широкому розумінні, це різновид службової таємниці, тобто конфіденційна інформація щодо клієнта, яка стала відома службовцю банку. Положення, присвячені основним засадам банківської таємниці, містяться як у загальному, так і у професійному банківському законодавстві [1].

Банківської таємниці розглядається через призму такої правової категорії як інформація. Разом з тим, не можна їх ототожнювати, адже, інформація є елементом того правового режиму, який забезпечує збереження банківської таємниці.

Вважається, що інформація є банківською таємницею, якщо їй притаманні наступні складові Рис.1.

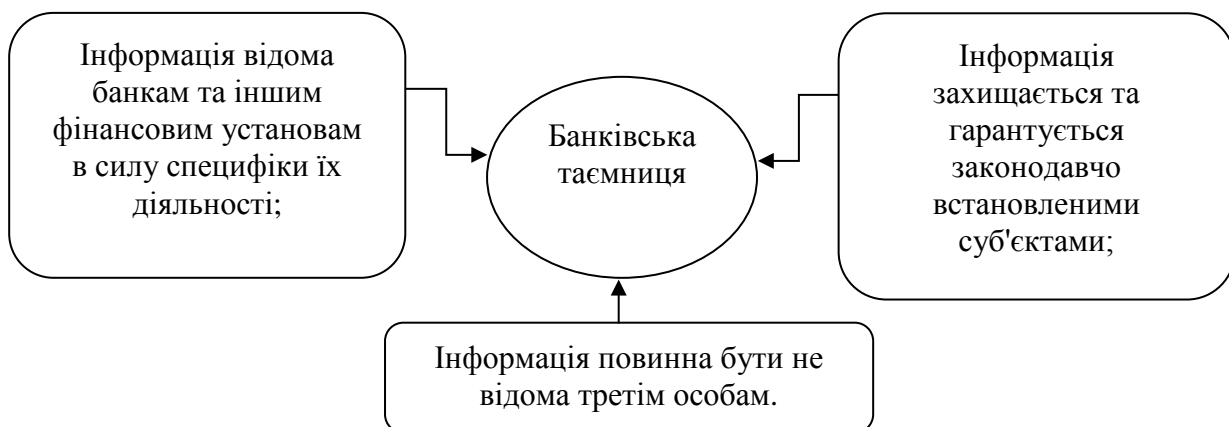

Рис.1. Складові банківської таємниці

На жаль, сьогодні у науці цивільного права (вітчизняного й зарубіжного) ще немає точного, повного, а головне, кінцевого визначення інформації, що призводить до непорозуміння і протиріччя. У Цивільному кодексі України, як, до речі і в Законі України «Про інформацію» під інформацією розуміються документовані або публічно оголошені відомості про події та явища що мали або мають місце в суспільстві, державі та навколишньому середовищі.

Для здійснення більш повного і досконалого правового регулювання банківської таємниці необхідно визначитись із колом відомостей, які мають охоплюватись цим режимом. При цьому, слід зауважити, що такі відомості отримуються банком офіційно, тобто в ході безпосереднього здійснення ним своєї діяльності.

Згідно зі статтею 1076 Цивільного кодексу України банк гарантує таємницю банківського рахунка, операцій за рахунком і відомостей про клієнта.

Дані про операції та рахунки можуть бути отримані тільки самими клієнтами чи їхніми посередниками. Іншим особам, у тому числі органам державної влади, їхнім посадовим та службовим особам, ці дані можуть бути надані виключно у подіях та в порядку, встановленим законом про банки і банківську діяльність.

У разі розголосу банком відомостей, що становлять банківську таємницю, клієнт має право потребувати від банку відшкодування завданих збитків та моральної шкоди.

Правовому регулюванню банківської таємниці в Законі приділено також главу 10 під назвою «Банківська таємниця та конфіденційність інформації», яка включає в себе поняття банківської таємниці та необмежений склад даних, які являють банківську таємницю.

Адже безперечним є той факт, що центральні значення в дослідженні того чи іншого правового явища має саме його визначення, яке, як правило, і стає результатом такого дослідження, радимо заглибитись у правовий аналіз визначення, наведеного в законі.

Згідно зі статтею 61 Закону «Про банки і банківську діяльність» банки зобов'язані забезпечити збереження банківської таємниці шляхом:

- 1) обмеження кола осіб, що мають доступ до інформації, яка становить банківську таємницю;
- 2) організації спеціального діловодства з документами, що містять банківську таємницю;
- 3) застосування технічних засобів для запобігання несанкціонованому доступу до електронних та інших носіїв інформації;
- 4) застосування застережень щодо збереження банківської таємниці та відповідальності за її розголошення у договорах і угодах між банком і клієнтом [2].

Співробітники банку при вступі на посаду укладають зобов'язання щодо збереження банківської таємниці. Працівники служби внутрішнього аудиту при призначенні на посаду дають письмове зобов'язання про нерозголошення інформації щодо діяльності банку та збереження банківської таємниці. Керівники та співробітники банків зобов'язані не розголошувати та не використовувати з користю для себе чи для третіх осіб конфіденційну інформацію, яка стала відома їм при виконанні своїх службових обов'язків.

Час від часу інформацією, що становить банківську таємницю, оперують органи державної влади, зокрема правоохоронні. Це зумовило потребу в детальній регламентації

умов та порядку отримання такої інформації. Зокрема, всі вони повинні в своїй діяльності дотримуватися принципу нерозголошення банківської таємниці.

Відповідно Наказу Державної податкової адміністрації України від 05.07.2002 р. №312 при визначенні сум податкових зобов'язань за непрямими методами основним джерелом інформації про надходження коштів є інформація, отримана з банківських установ, які обслуговують платника податку, в тому числі інформація, яку можна отримати в порядку розкриття банківської таємниці.

Згідно з п.4 ст.62 гл.10 Закону України «Про банки і банківську діяльність», інформація щодо юридичних та фізичних осіб, яка містить банківську таємницю, розкривається банками органам Державної податкової служби України на їх письмову вимогу щодо наявності банківських рахунків. При цьому запит відповідного податкового органу на отримання інформації, яка містить банківську таємницю, повинен бути викладений на бланку державного органу встановленої форми; надаватися за підписом керівника державного органу (чи його заступника), скріплений гербовою печаткою; містити передбачені законодавством підстави для отримання цієї інформації; містити посилання на норми закону, відповідно до якого державний орган має право на отримання такої інформації.

Варто звернути особливу увагу на випадки та порядок розкриття банківської таємниці. Стаття 62 Закону України «Про банки і банківську діяльність» передбачає декілька випадків розкриття банками інформації, що становить банківську таємницю, у повному обсязі, а саме:

- 1) на письмовий запит або з письмового дозволу власника такої інформації;
- 2) за рішенням суду;
- 3) органам прокуратури України, Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України, Антимонопольного комітету України – на їх письмову вимогу стосовно операцій за рахунками конкретної юридичної особи або фізичної особи – суб'єкта підприємницької діяльності за конкретний проміжок часу;
- 4) органам Державної податкової служби України на їх письмову вимогу щодо наявності банківських рахунків;
- 5) центральному органу виконавчої влади із спеціальним статусом з питань фінансового моніторингу на його запит щодо фінансових операцій, пов'язаних з фінансовими операціями, що стали об'єктом фінансового моніторингу (аналізу) згідно із законодавством щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, а також учасників зазначених операцій;
- 6) органам державної виконавчої служби на їх письмову вимогу з питань виконання рішень судів та рішень, що підлягають примусовому виконанню відповідно до Закону України «Про виконавче провадження», стосовно стану рахунків конкретної юридичної особи або фізичної особи, фізичної особи – суб'єкта підприємницької діяльності.

Відповідно до Правил зберігання, захисту, використання та розкриття банківської таємниці, затверджених Постановою Правління Національного банку України №267 від 14.07.2006 року, письмовий запит або дозвіл клієнта про розкриття інформації, що містить банківську таємницю і власником якої є такий клієнт, складається за довільною формою та

має бути підписаний клієнтом банку-власником цієї інформації.

Відповідно до ст.1076 ЦК України в разі розголошення банком відомостей, що становлять банківську таємницю, клієнт має право вимагати від банку відшкодування завданих збитків та моральної шкоди. Відповідно до ст.61 Закону України «Про банки і банківську діяльність» у разі заподіяння банку чи його клієнту збитків шляхом витоку інформації про банки та їх клієнтів з вини органів, які уповноважені здійснювати банківський нагляд, збитки відшкодовуються винними органами.

Національний банк використовує заходи щодо залучення до адміністративної відповідальності за допущення порушень у разі незаконного розголошення або використання інформації, що становить банківську таємницю. Штраф накладається на осіб, які незаконно розголосили або використали інформацію, що становить банківську таємницю, яким ця інформація стала відома у зв'язку з виконанням професійних чи службових обов'язків [3].

Висновки. Беручи до уваги результати досліджень можна зробити висновок про те, що є всі основи стверджувати про існування в системі інформаційного права України комплексного правового субінституту банківської таємниці інституту конфіденційності комерційної діяльності, який створюють не тільки норми професійного банківського законодавства, а й норми інших галузей права, що характеризують загальні проблеми складу й обсягу банківської таємниці, заборук дотримання суб'єктивних прав у цій сфері, а також направляють суспільні відносини з приводу збереження банківської таємниці, процеси розкриття конфіденційних відомостей тощо.

Список використаних джерел

1. Банківські операції: Підручник / А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна та ін.; За ред. А. М. Мороза. - 2-ге вид., випр. і доп.- К.: КНЕУ, 2002. -476с.
2. Закон України "Про банки і банківську діяльність" від 07.12.2000 р.
3. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні: затверджено постановою № 368 Правління НБУ від 28.08.2001 р., зі змінами і доповненнями.

ПРАВОВОЙ РЕЖИМ БАНКОВСКОЙ ТАЙНЫ

РУСИНА Ю.А., СУЛЬЖЕНКО М.Г.

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Цель. Совершенствование правовой основы защиты информации с ограниченным доступом, в частности банковской тайны, в условиях злоупотребления широкими полномочиями властных структур относительно получения информации.

Методика. В статье используются основные методы объективного и всестороннего анализа процессов и явлений, возникающих при практическом использовании режима банковской тайны, применении его к информации определенного рода и способы обеспечения его как со стороны государства, так и со стороны негосударственных учреждений которым в силу своей деятельности такая информация стала известной.

Результаты. На основе проведенного исследования раскрыто основное содержание банковской тайны. Рассмотрены проблемы обеспечения защиты информации с ограниченным доступом.

Научная новизна. Заключается как в способе постановки задач, так и в степени обоснования конечных результатов исследования.

Практическая значимость. Реализация основных возможностей защиты банковской тайны.

Ключевые слова: *банковская тайна, конфиденциальная информация, субинститут, служебная тайна, закон Украины «О банках и банковской деятельности», коммерческая тайна.*

LEGAL REGIME OF BANKING SECRECY

RUSINA Y., SULZHENKO M.

Kyiv National University of Technologies and Design

Purpose. Improving the legal framework for the protection of restricted information, in particular the banking secrecy in terms of abuse of power structures broad powers regarding information.

Methodology. The article uses the basic methods of objective and comprehensive analysis of the processes and phenomena that arise in the practical use of bank secrecy regime, applying it to some kind of information and how to provide it with both state and non-state institutions by which the virtue of operating this information became known.

Findings. On the basis of the study revealed the main content of bank secrecy. The problem of ensuring protection of classified information.

Originality. It consists in a method of setting a task, and in the degree of justification of outcomes research.

Practical Value. Implementation of the main features of protection of bank secrecy.

Keywords: *banking secrecy, confidential information, sub institution, official secret, the law of Ukraine "On Banks and Banking Activity" trade secret.*